

Отримано: 26 вересня 2017 р.

Прорецензовано: 09 жовтня 2017 р.

Прийнято до друку: 19 жовтня 2017 р.

e-mail: abc7500@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2017-68-138-140

Антончук О. М. Духовний аспект процесу формування мовленнєвої культури студентів-нефілологів / О. М. Антончук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острог : Вид-во НаУОА, 2017. – Вип. 68. – С. 138–140.

УДК 378.147:811.161.2'271(07)

Антончук Олександр Михайлович,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри культури української мови,
Рівненський державний гуманітарний університет

ДУХОВНИЙ АСПЕКТ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ

Автор статті окреслює духовні засади проблеми формування мовленнєвої культури студентів нефілологічних факультетів педагогічних ВНЗ під час вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». Дослідник доводить необхідність звертання до християнських джерел із метою оптимізації процесу вивчення української мови майбутніми педагогами. Акцентується увага на вдосконаленні культури мовлення студентів з урахуванням двох аспектів: підвищення загальномовної культури майбутніх спеціалістів та їхньої фахової мовної культури.

Ключові слова: культура мовлення, мовна особистість, мовленнєва діяльність, духовний аспект.

Антончук Олександр Михайлович,

кандидат педагогических наук, доцент кафедры культуры украинского языка,
Ровенский государственный гуманитарный университет

ДУХОВНИЙ АСПЕКТ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ РЕЧЕВОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ-НЕФІЛОЛОГІВ

Автор статті визначає духовні основи проблеми формування речевої культури студентів нефілологічних факультетів педагогічних вузів при вивченні курсу «Український мовний курс за професійним спрямуванням». Исследователь доказывает необходимость обращения к христианским источникам с целью оптимизации процесса изучения украинского языка будущими педагогами. Акцентируется внимание на усовершенствовании культуры речи студентов с учетом двух аспектов: повышения общезыковой культуры будущих специалистов и их профессиональной языковой культуры.

Ключевые слова: культура речи, языковая личность, речевая деятельность, духовный аспект.

Oleksandr Antonchuk,

Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor at the Department
of Culture of Ukrainian language, Rivne State Humanitarian University

SPIRITUAL ASPECT PROCESS FORMATION OF THE SPEECH CULTURES STUDENTS OF NON-PHILOLOGISTS

The author outlines the principles of spiritual problems of formation of speech culture of students of non-philological faculties of pedagogical universities in the study course «Ukrainian language for professional purposes». The researcher proves the need to appeal to Christian sources in order to optimize the process of studying the Ukrainian language by future educators. The problem of studying the role and place of language in the culture of communication of each student today belongs to the most relevant. The culture of speech specialist is formed by the richness of the dictionary, the perfect possession of the methods of combining words into sentences, the ability to distinguish between neutral and stylistically marked linguistic units, avoiding stylistic and expressive dissonance, phonetic and intonational expressiveness. The preparation of students of non-philological faculties of pedagogical universities is a complex and multifaceted process in which the spiritual aspect occupies an important place. His student must comprehend and learn on a native-language basis during vocational training. The emphasis is on improving the language culture of students taking into account two aspects: enhancement of the general culture of future specialists and their professional linguistic culture. In determining the signs of the culture of speech, taken into account as its purely linguistic features, and extra-curricular (knowledge of the laws of thought, practical experience of the speaker, his mental state, purpose, etc.).

Key words: speech culture, language personality, speech activity, the spiritual aspect.

Культура мовлення – це духовне обличчя людини. Знання норм літературної мови принесуть плоди за умови їхнього грамотного повсякденного використання в документації, фаховому спілкуванні, побутовому мовленні. Християнство наголошує на онтологічній перспективі вербальної комунікації,

що особливо актуально в умовах постійного матеріального й інформаційного споживацтва. Слово є не лише носієм лексичного і граматичного значення, а й передбачає духовну відповідальність як за його вживання, так і мовчання.

Мета статті – окреслити духовний контекст формування культури українського мовлення у студентів нефілологічних спеціальностей педагогічних ВНЗ, довести необхідність звертання до християнських джерел із метою оптимізації процесу вивчення української мови майбутніми педагогами.

Сьогодні проблеми культури мови/мовлення розглядають у своїх працях такі науковці, як-от: Н. Бабич, М. Пентилюк, О. Пономарів, О. Сербенська та ін. [1; 2; 5; 6]. У словнику-довіднику з методики викладання української мови (І. Кочан, Н. Захлюпана) культура мовлення передбачає «володіння нормами усного й писемного мовлення, а також уміння користуватися виражальними засобами мови з метою висловлювання та спілкування» [3, с. 147]. Н. Бабич комунікативними ознаками культури мовлення вважає правильність, точність, логічність, багатство [2].

На жаль, мовлення сучасного студента не є прикладом для наслідування у контексті дотримання норм літературної мови. Серед типових недоліків назвемо такі: засилля елементів суржику, сленгу; недостатній словниковий запас для висловлення й завершення думки; м'яка вимова шиплячих; уживання називного відмінка замість кличного; перекручування імен (*Вася, Льоха, Коля*) та ін. Постійне перебування у віртуальному світі нівелює звичку безпосереднього живого спілкування, хоча студенти постійно нарікають на нестачу його навіть під час навчального процесу.

Акцентуємо увагу на відповідальності за кожне вимовлене слово. Святитель Феофан Затворник пише: «Промовляючи, ти народжуєш слово. Ти вимовив слово, і воно ніколи вже не помре, але буде жити до Страшного Суду. Воно стане з тобою на Страшному Суді і буде за тебе чи проти тебе». Святий апостол Яків застерігає: «Будьте виконавцями слова, а не слухачами лише, які обманюють самих себе. Хто слухає слово і не виконує, той подібний чоловікові, який розглядає природні риси обличчя свого в дзеркалі: він подивився на себе, відійшов, відразу забув, який він... виконавець буде у своєму ділі блаженним» [4]. У контексті цього висловлювання виконання/невиконання доручень ділового чи побутового характеру передбачає не лише відповідні нагороди/покарання, а й навіть онтологічну відповідальність у проєкції вічного життя особистості.

Контроль мовлення передбачає спокій і виваженість, можливість помилитися й водночас не панікувати через неї. Смирenna людина не боїться помилитися. За висловом преподобного Ісаака Сирина, куди падає тому, хто нижче за всіх. «Щоб почути, треба замовкнути, зректися свого я, перетворитися у слух, тоді ти почуєш іншого», – читаємо у «Бесідах» митрополита Лімасольського Афанасія («Почуй іншого чи в чому щастя шлюбу»). Педагогічне спілкування – це не просто передача знань, це момент єднання відомого з невідомим.

Важливе місце в інтелектуальному просторі відводимо виховній роботі. Серед пріоритетних напрямів є поїздки до духовних святинь краю, їхнє усне й письмове обговорення. Організуємо загально-університетські виховні заходи, до яких залучаємо студентів чотирьох факультетів (художньо-педагогічного, історико-соціологічного, української філології та інституту мистецтв): літературно-музичні композиції «Воскресіння Слова», «Спочатку було Слово», «Молитва за маму», «Рідна мова – життя духовного основа», «Мова молитви». Формат поєднання слова, музики, відеопрезентацій дозволяє увиразнити багатство української мовленнєвої культури (великодні традиції, родинний етикет, молитовний зміст життя християнина). Під час проведення таких заходів звучать авторські співані поезії студентів інституту мистецтв, духовні псалми, поезія Т. Шевченка, Г. Черинь, Л. Глібова, В. Крищенко, П. Куліша, О. Олеся, композиції сучасних естрадних виконавців.

Робота над удосконаленням культури мовлення студентів проводиться з урахуванням двох аспектів: підвищення загальноомовної культури майбутніх спеціалістів та їхньої фахової мовної культури. Студентам історико-соціологічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету було запропоновано написати інформаційне повідомлення на тему «Як підвищити культуру мовлення сучасного студента». Майбутні історики й політологи вказали на причини низької мовленнєвої культури, серед них виділимо такі:

- 1) відсутність внутрішньої мотивації (самоконтролю) до навчання рідної мови;
- 2) недостатньо висока мовленнєва культура викладачів;
- 3) література для виконання домашніх завдань із фахових предметів переважно російськомовна.

Студенти запропонували цілу низку заходів для якісного підвищення мовленнєвого етикету:

- 1) створювати україномовний інформаційний продукт для використання сучасними мобільними додатками;
- 2) збільшити кількість годин для вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням»;
- 3) запровадити безкоштовні курси із фахової мовної підготовки;
- 4) залучати студентів до читання художньої літератури, інсценування драматичних творів;
- 5) проводити дебати на історичні теми;
- 6) організувати факультетський тиждень української мови;
- 7) переглядати україномовні фільми й обговорювати їх;

8) організувати публічні виступи із фахової тематики.

На нашу думку, життя сучасного університету в контексті культурного розвитку молоді насичене різноманітною інформацією переважно розважального змісту, яка впливає на почуття, але не сприяє духовному вдосконаленню майбутніх педагогів.

Таким чином, підготовка студентів нефілологічних факультетів педагогічних ВНЗ – складний і багатогранний процес, у якому важливе місце посідає духовний аспект. Його студент повинен осмислити й засвоїти на рідномовній основі під час професійної підготовки. Сучасне суспільство суцільного матеріального споживацтва насаджує цінності відповідного характеру, серед яких не є пріоритетною культура мовлення, її духовні основи. Сфера бізнесу передбачає діловий характер відносин, який можливий тільки за умови дотримання правил ефективної комунікації і моральності її учасників. Правила мовленнєвого етикету базуються не лише на народних традиціях, ментальності, а й на онтологічних джерелах релігійного характеру.

Література:

1. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити : посіб. / [за ред. О. Сербенської]. – Львів : Світ, 1994. – 152 с.
2. Бабич Н. Основи культури мовлення / Н. Бабич. – Львів : Світ, 1990. – 232 с.
3. Кочан І. Словник-довідник із методики викладання української мови. / І. Кочан, Н. Захлюпана. – Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. – 306 с.
4. Новий Заповіт. – К., 1993. – 126 с.
5. Пентилюк М. Культура мови і стилістика / М. Пентилюк. – К. : Вежа, 1994. – 240 с.
6. Пономарів О. Культура слова : Мовнестилістичні поради [навч. посіб.] / О. Пономарів. – К. : Либідь, 2001. – 240 с.